

УДК 631.84

І.В. Філон, В.І. Філон

Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ ПІД ОЗИМУ ПШЕНИЦЮ В ГОСПОДАРСТВАХ БОГОДУХІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Наведено результати аналізу ефективності застосування мінеральних добрив під озиму пшеницю в господарствах Харківської області. Показано, що однією з причин «низької» розрахованої ефективності мінеральних добрив може бути використання застарілої нормативної бази.

Ключові слова: мінеральні добрива, озима пшениця, господарства.

Причину низької ефективності мінеральних добрив пов'язують з диспаритетом цін на товари промисловості й сільськогосподарську продукцію [1-6]. Проведений нами аналіз ринків добрив і зерна свідчить про обґрунтованість таких висновків. Так, вартість аміачної селітри у 2000 р. становила 288,08 грн /т при вартості зерна 487,00 грн /т. Співвідношення цін на аміачну селітру і зерно дорівнювало 0,6. Зростання цін на природний газ і електроенергію призвело до зростання вказаного співвідношення. На 2010 р. воно становило вже 2,9 (табл.1).

1. Ціни на аміачну селітру і зерно озимої пшениці

Роки Показники	2000	2002	2004	2006	2008	2010
Ціна на озиму пшеницю, грн /т	487,0	309,9	492,8	527,0	753,0	1085,8
Ціна на аміачну селітру, грн /т	288,08	510,00	980,00	1056,00	2050,36	3120,00
Співвідношення цін аміачна селітра: зерно	0,6	1,6	2,0	2,0	2,7	2,9

Незважаючи на визнання ситуації, що склалася на ринку, виникає питання про об'єктивність співвідношення ціни на добрива і зерно і про можливість оптимізації його за допомогою «інструментів» цінової політики. З цією метою ми проаналізували ринок зернових культур і мінеральних добрив у США [7-9]. Так, співвідношення цін на мінеральні добрива і зерно озимої пшениці у США станом на жовтень 2011 р. становило близько одиниці (1,04), а 2010 р. і того більше (1,5). Якщо врахувати значно більші витрати на агрохімічне обслуговування господарств у США, то стає зрозуміло, що причина «низької» ефективності мінеральних добрив полягає не тільки у диспаритеті цін. Однією з причин вказаного явища може бути використання застарілої нормативної бази. Для перевірки вказаної гіпотези було проведено оцінку реальної ефективності застосування добрив у господарствах Богодухівського району Харківської області. Дані табл. 2, свідчать що у вказаному районі накреслився процес концентрації роздібнених фермерських господарств у сучасні сільськогосподарські підприємства. Якщо у радянські часи кількість підприємств у районі з площею землекористування понад 2000 га становила близько 20, то у 1998 р. тільки 11. На сьогодні у Богодухівському районі таких підприємств п'ять. Але площі їх уже перевищують ті, що були раніше. Так, площа землекористування ТОВ «Трагон-Фармінг» становить 5492 га. Середня насиченість мінеральними добривами по району досягла 73,5 кг д.р. на 1 га ріллі, при такій по області – 52 кг д.р. на 1 га. У тринадцяти господарствах району насиченість мінеральними добривами 1 га ріллі перевищує обласний рівень. У двох

господарствах (СТОВ ім. Ватутіна і СТОВ «Братеницьке») вона є меншою 10 кг д.р. на 1 га, що було характерним тільки для першої половини дев'яностих років. Слід зазначити, що для вказаних господарств зафіксовані й найнижчі рівні врожайності 19,6 і 19,9 ц/га. Як відомо, для більшості сільськогосподарських культур, у тому числі і для озимої пшениці оптимальним є співвідношення азоту до фосфору і калію 1:1:1. Проведений аналіз свідчить, що практично в усіх господарствах Богодухівського району вказане співвідношення не витримується. Вісім із сімнадцяти господарств використовують тільки азотні добрива. У п'яти господарствах у складі внесених добрив з великою перевагою домінує азот. Одним із головних питань, на яке потрібно відповісти, це наскільки реальна окупність добрив у господарствах району відрізняється від нормативної (4,9 ц). Дані табл. 2 свідчать, що у п'яти господарствах району не отримано приросту врожайності від застосування добрив. Причому два із вказаних господарств вносили добрива у достатній кількості. Оптимальним при цьому було і співвідношення N:P:K. Причиною вказаного явища може бути помилка у статистичній звітності.

2. Аналіз ефективності використання мінеральних добрив під озиму пшеницю у господарствах Богодухівського району Харківської області у 2011 р.

Назва господарства	Площа, га	Внесено NPK, ц	Насиченість NPK кг д.р./га	Співвідношення N:P:K	Урожайність озимої пшениці, ц/га	Приріст урожаю, ц/га	Окупність 1 ц NPK, ц
ВАТ «Ульянівське»	1499	1752	117	1,8:0,6:0,6	42,4	13,8	18,6
СФГ «Промінь»	1850	924	50	1:0:0	31,3	2,7	5,4
СТОВ «Вперед»	389	352	90	2,5:0,5:0	29,3	0,7	0,8
СВК ім. Каразіна	573	296	48	1:0:0	36,1	7,5	15,6
ПСП ім. Шевченка	440	468	83	2,4:0,3:0,3	27,6	–	–
ТОВ СП «Родіна»	1546	1227	79	1:0:0	43,8	15,2	19,2
СТОВ ім. Ватутіна	632	58	9	1:0:0	19,6	–	–
СФГ Гапонцева	90	23	26	1:0:0	39,3	10,7	41,2
ТОВ «АФ Геліантус»	89	115	129	1,6:0,8:0,6	46,3	17,7	13,7
СТОВ «Братеницьке»	1822	36	2	1:0:0	19,9	–	–
ТОВ «Нікос Агро»	252	232	92	1:0:0	31,7	3,1	3,36
ТОВ «Трагон Фармінг»	5492	8112	147	2,8:0,1:0,1	44,2	15,6	10,6
СФГ «Стимул»	47	360	765*	1:1:1	32,0	3,4	0,44
СФГ «Полина»	147	510	346*	1:1:1	21,2	–	–
СФГ «Дон»	90	102	113	0,9:1,5:0,6	23,2	–	–
СФГ «Шанс»	69	491	712	1,8:0,6:0,6	41,2	12,6	1,76
СФГ «Ефект»	501	436	87	1:0:0	38,4	9,8	11,3

* сумнівні дані

Не виключено, що «механічне» внесення добрив при наявності шкідників і хвороб може взагалі не дати очікуваного результату. У СФГ «Промінь», ТОВ «Нікос Агро», СФГ «Ефект» окупність 1 ц NPK була близькою до нормативної. У семи господарствах окупність мінеральних добрив на сьогодні є значно вищою порівняно з нормативної і знаходиться у межах 11,3-19,2 ц. Указане явище є цілком зрозумілим, оскільки у складі внесених добрив переважає азот. Крім того, суттєвих змін зазнала технологія внесення добрив. Як правило, основне внесення добрив сьогодні перенесено на весну. Коефіцієнт використання добрив у разі прикореневого

внесення суттєво зростає, що позитивно впливає на економічні показники застосування добрив.

Таким чином, використання застарілої нормативної бази нерідко є причиною викривлення реальної окупності мінеральних добрив в умовах виробництва, яка на сьогодні становить 11-15 ц зерна озимої пшениці на 1 ц внесеного азоту.

Бібліографічний список: 1. Ивко В.В. Экономическая эффективность применения удобрений при производстве зерна: дис... канд. экон. наук: 08.00.05 / В.В. Ивко. – М.: РГБ, 2005. – 177 с. 2. Корчинська О.А. Ефективність використання мінеральних добрив: дис... канд. экон. наук: 08.07.02 / О.А. Корчинська. – К., 2000. – 199 с. 3. Лебідь М.Т. Економічні основи застосування добрив у сільському господарстві: дис. канд. экон. наук. / М.Т. Лебідь – Харків, 1998. – 168 с. 4. Романенков В.А. Принципы оптимизации азотного питания зерновых культур / В.А. Романенков // Питание растений. Вестник Международного института питания растений. – 2011.– №2. – С.5-6. 5. Аналіз ринків хімічної продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // www. credit-rating. ua](http://www.credit-rating.ua). 6. Аналіз ринку мінеральних добрив від компанії Ерідан-Груп за грудень 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // www. eridan-group.net/ novosti html? Id=54](http://www.eridan-group.net/novosti.html?Id=54). 7.Огляд зернового ринку в вересні 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // www.zerno.org.ua](http://www.zerno.org.ua). 8. Еженедельные обзоры международных рынков удобрений [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // www. fertilizer market. kiev.ua](http://www.fertilizer.market.kiev.ua). 9. Світові ціни на зернові значно знизились. Економічна правда.19 января 2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http // www.ukr.net / news /svitovi_cini_na_zerno](http://www.ukr.net/ news /svitovi_cini_na_zerno).

И.В. Филон, В.И. Филон

**АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МИНЕРАЛЬНЫХ УДОБРЕНИЙ
ПОД ОЗИМУЮ ПШЕНИЦУ В ХОЗЯЙСТВАХ БОГОДУХОВСКОГО РАЙОНА
ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ**

Приведены результаты анализа эффективности применения минеральных удобрений под озимую пшеницу в хозяйствах Харьковской области. Показано, что одной из причин «низкой» рассчитанной эффективности минеральных удобрений может быть использование устаревшей нормативной базы.

Ключевые слова: минеральные удобрения, озимая пшеница, хозяйства.

I.V. Filon, V.I Filon

**AN ANALYSIS OF EFFICIENCY OF APPLICATION OF MINERAL FERTILIZERS IS
UNDER WINTER WHEAT IN ECONOMIES OF BOGODYHIV OF DISTRICT OF
KHARKIV AREA**

The results of the analysis of the efficiency of fertilizer application are brought for winter wheat on the farms of the Kharkiv region. It is shown that one reason for «low» calculated the efficiency of fertilizers would be to use an outdated regulatory framework.

Keywords: mineral fertilizers, winter wheat, economies.